

Autor: JEROME DAVID SALINGER

Název díla: KDO CHYTÁ V ŽITĚ

Autor:

Jerome David Salinger (1919–2010)

*1. 1. 1919 NY, USA, zemřel 27. 1. 2010 New Hampshire, NY (91 let)

- americký povídkář a romanopisec
- narozen v rodině obchodníka (otec žid polského původu)
- studoval vojenskou školu, také na třech univerzitách, ale ani jednu nedokončil
- vyrůstal na Manhattanu
- bojoval ve 2. světové válce na západní frontě (1942-1946), během války píše povídky, setkává se s Hemingwayem – poté si dopisovali
- po válce se věnuje literární činnosti, povídky jsou uveřejňovány v Saturday Evening Post a New Yorker
- r. 1951 vydává román *Kdo chytá v žitě*, setkává se jak s kritikou, tak s oceněním (New York Times)

- píše stylem silně subjektivizovaného pohledu na svět

- po vydání se odmlčel a už tolik nevydával, od r. 1965 nenapsal nic

● **zařazení autora do uměleckého směru**

- světová literatura 20. století

- americká literatura 2. pol. 20. století

- poválečná literatura (ale v díle není přímý vliv války), kritika soudobé společnosti

● **určení století, v němž autor tvořil**

2. polovina 20. století

● **určení dalších autorů stejného um. směru**

američtí autoři 2. pol. 20. století:

Joseph Heller (1923–1999)

- autor satirických novel a dramát

- člen bombardovacího letectva na Korsice

- *Hlava XXII* – příhody z války propojené postavou vojína Yossariana

William Saroyan (1908–1981)

- prozaik a básník, arménský původ

- držitel Pulitzerovy ceny

- *Tracyho tygr* – hlavní hrdina Thomas Tracy vlastní „tygra“, ten ve skutečnosti neexistuje

Charles Bukowski (1920–1994)

- Američan německého původu

- proslavený vulgárním stylem – řazen k beatníkům, toto zařazení odmítal

- romány *Ženy*, *Poštovní úřad*, povídky *Zápisky starého prasáka*, *Všechny řítě světa i ta má*, *Erekce*, *ejakulace*, *exhibice a další příběhy obyčejného šílenství*

Arthur Hailey (1920–2004)

- žil v Anglii, Kanadě, Americe a na Bahamách

- autor tzv. profesního románu – v každém románu detailně jiné prostředí

- autor mnoha bestsellerů: *Hotel*, *Letiště*, *Kola*

Ernest Hemingway (1899–1961)

- reportér, účastník 1. světové války

- držitel Pulitzerovy a Nobelovy ceny (1954)

- trpěl depresemi, spáchal sebevraždu

- romány *Sbohem*, *armádo!*, *Komu zvoní hrana*, novela *Stařec a moře*

Ken Kesey (1935–2001)

- vystudoval divadelní umění

- dobrovolník ve výzkumu halucinogenů
- *Vyhodíme ho z kola ven, Tak mě někdy napadá*

William Styron (1925–2006)

- účastník 2. světové války
- pracoval jako nakladatel
- držitel Pulitzerovy ceny
- román *Sophiina volba*

• **názvy (případně obsahy) dalších autorových děl**

Devět povídek – povídkový soubor, rozdíl mezi dospělými a dospívajícími, válečné pozadí

Franny a Zooey – 2 novely, novela Franny – dívka Franny přijela za svým chlapcem na zápas, v restauraci se pohádali a ona omdlívá; novela Zooey – Zooey je bratr Franny (návaznost na první novelu), obsahem je rozhovor Zooyeho s matkou a poté s Franny

Den jako stvořený pro banánové rybičky – povídka, žena si do telefonu stěžuje své matce, že je její manžel divný, nevyrovnaný. Matka se o svoji dceru bojí. Manžel si zatím venku na pláži hraje s malou holčičkou a vypráví jí podobenství o banánových rybičkách (vpluly do jeskyně, tam se přežraly banánů a nemohly zpět = když lidé dospějí, ztratí svobodu). Když se muž vrátí do pokoje, jeho žena spí. Muž vezme pistoli a prostřelí si hlavu.

Charakteristika uměleckého textu jako celku:

- **literární druh**

epika

- **literární žánr**

psychologický vývojový román

- **literární forma**

próza

- **dominantní slohový postup**

vyprávěcí, ve velké míře také úvahový

- **typ vyprávěče**

ich-forma

- **vysvětlení názvu díla**

Podle písně, která se v knize vyskytla a při které si hlavní hrdina vzpomněl na svou milovanou sestru Phoebe.

- **posouzení aktuálnosti díla**

Dílo by se i dnes dalo považovat za aktuální, i přesto, že kritizuje americkou společnost ve 20. letech. Aktuálnost určitě najdeme v problematice dospívání.

- **určení místa a času textu**

New York, 50. léta 20. století

- **stručné nastínění děje**

Holden Caulfield je opět vyloučen ze střední školy. Dobrovolně propadl ze čtyř předmětů z pěti, navíc si nerozumí se svým spolubydlicím, a tak se rozhodne odejít ze školy o několik dní dřív, než skončí školní rok.

Vrací se do New Yorku, ale protože rodiče ještě neví o jeho vyloučení a Holden rozhodně nemá chuť jim to oznamovat, potlouká se po městě. Cestou se setkává s různými osobami (hezká paní ve vlaku, taxikář, tři ženy v baru) a my můžeme sledovat jejich rozhovor a Holdenovy myšlenky. Holden lidem velmi často lže.

Ubytuje se v hotelu, kde zažívá nepříjemný incident s prostitutkou a jejím pasákem (musí zaplatit dvakrát, ačkoli s prostitutkou nic neměl), schází se se starými známými, dává si schůzku se svojí platonickou láskou Sally Hayesovou (je moc hezká, ale Holden nakonec přijde na to, že jej vůbec nechápe). Podívá se také do muzea, do zoo a do své bývalé základní školy. Všechny jeho příběhy jsou komentované jím samým.

Hlavně ale navštíví svou malou sestřičku Phoebe, jediného člověka, kterého opravdu miluje a ke kterému chová úctu. Další noc chce strávit u svého bývalého učitele Antoliniho, který ho v noci sexuálně obtěžuje, a tak Holden odchází pryč a noc tráví venku. Rád by odešel ze zvráceného města. Rozhodne se naposledy rozloučit s Phoebe, ta ho přemluví a on nikam neodjede.

Celý příběh prostupují vzpomínky na Holdenovu minulost (smrt bratra Allieho, bratr D. B., který pracuje jako scenárista, vzpomínky na Phoebe).

- **určení smyslu díla**

Holden je dospívající chlapec, který se těžce zařazuje mezi ostatní. Nevypadá tak, ale je velmi citlivý a vnímavý. Smyslem je neodsuzovat lidi podle prvního dojmu – kluk, který není schopný dokončit střední školu, nemusí být špatný člověk.

- **pravděpodobný adresát**

Knihla oslovila především dospívající, ale může být čtena i dospělými – rozumět budou všichni, kdo prošli pubertou.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla**

Jeho největší dílo, vyšlo r. 1951. Vzniklo po 2. světové válce a bývá považováno za nepřímou reakci na jeho traumatické zážitky z války. Postava Holdena Caulfielda se objevuje také v Salingerově povídce *Malá vzpoura* (1941).

- **tematicky podobné dílo**

Někdy bývá poukazováno i na společné prvky se Škvoreckého *Zbabělci* – postava Dannyho Smiřického se také vyrovnává s dospělostí.

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramaturgií**

Není.

Úryvek k rozboru

Marty mluvila víc než ty druhý dvě. V jednom kuse říkala hovadiny, který jdou člověku na nervy, jako třeba místo „jít na záchod“ říkala „jít se vytelefonovat“, a když ten chudinka vyšeptal klarinetista Buddyho Singera vstal a zapískal pár uhozených brejků, pokládala to za naprostou senzaci. Místo klarinet říkala „sladký dřevo“. Ta tedy byla uhozená! Ta druhá ošklivá, Laverne, si o sobě nejspíš myslela, že je hrozně vtipná, protože v jednom kuse chtěla, abych zavolal tatínkovi a zeptal se, jaký má večer program. V jednom kuse se mě ptala, jestli má tatínek slečnu. Ptala se mě na to ČTYŘIKRÁT - ta tedy byla vtipná, to je hotovka! Bernice, ta blondýna, neříkala skoro vůbec nic. Pokaždý, když jsem se jí na něco zeptal, řekla: „Cože?“ Což člověku dovede jít za chvíli na nervy.

Když dopily, všechny tři zničehonic řekly, že musí jít spát. Ty mě teda vypekly. Povídaly, že chtějí ráno brzy vstávat a jít na první představení do varieté Radio City. Snažil jsem se je přemluvit, aby ještě chvíli pobýly, ale nechtěly. A tak jsme se rozloučili a bylo. Já jsem jim řekl, že se na ně někdy přijedu v Seattlu mrknout, jestli tam budu mít kdy cestu. Ale moc pochybuju, že k tomu dojde. Jako k tomu, že se na ně přijedu mrknout.

Charakteristika úryvku z uměleckého textu:

● atmosféra úryvku

Veselá, mladí sedí v baru a povídají si. Holden hodnotí všechny dívky záporně, s žádnou není spokojený. Poté je naštváný, že s ním nechtějí pobýt déle.

● počet postav

4 - vypravěč Holden, dívky Marty, Laverne, Bernice

● charakteristika vystupujících postav (přímá, nepřímá)

Holden - šestnáctiletý chlapec, vypravěč, je inteligentní a citlivý, ale nepřipouští si to, snaží se působit cynicky a drsně, zakrývá tak ale svůj údiv a znechucení ze života. Má zajímavé postřehy, rád pozoruje chování lidí. Nejraději má svou mladší sestru.

Marty – z dívek nejupovídanější, Holdenovi leze na nervy, protože je uhozená

Laverne – podle Holdena ošklivá, vůbec není vtipná

Bernice – nemluvná blondýnka

● charakteristika dalších postav

Phoebe – Holdenova sestra a zároveň jediná přítelkyně, chápe jeho pocity, symbolizuje jeho touhu zůstat dítětem

● vztahy mezi postavami

Holden + 3 dívky – nezávazná zábava v baru

Holden + Phoebe - sourozenci

● zařazení úryvku do kontextu celého díla

Úryvek je ze střední části knihy, kdy Holden zabíjí čas, než se odhodlá jít domů.

● použité jazykové prostředky

Jazyk charakterizuje hlavní postavu. Je nespisovný, objevuje se zde spousta cynismu, sarkasmu, idiomů a frází, vulgarismů a slangových výrazů. Časté jsou vnitřní monology, přímá, nepřímá i polopřímá řeč. Časté opakování frází (To by mě umrtvilo...). Výrazná expresivita.

pásmo vypravěče – nespisovný jazyk

v jednom kuse – hyperbola

říkala hovadiny – nespisovný výraz

jít na nervy – metonymie

vyšeptal klarinetista – epiteton

pár brejků – hudební slang

Laverne si o sobě nejspíš myslela, že je hrozně vtipná; ta tedy byla vtipná, to je hotovka - ironie